

مقدمه

جوندگان جانورانی خون گرم از شاخه پستانداران هستند که قدرت زادآوری و سرعت تکثیر بالایی دارند. این حیوانات مهمترین آفات کشاورزی و از عوامل خسارتزا در صنعت و پزشکی هستند. آنچه که موجب اهمیت فوق العاده این موجودات در عرصه های کشاورزی و صنعت شده نه فقط تغذیه آنان از مواد غذایی انسان، بلکه خاصیت جوندگی آنان است. در این جانوران دندان های پیشین رشد خارق العاده ای داشته که جانور را مجبور می سازد برای جلوگیری از افزایش بیش از حد طول آن ها، دائم مواد اطراف خود را (اعم از خوراکی و غیرخوراکی) بجوند تا بدین وسیله دندان های خود را سائیده و تیز و کوتاه نگاه دارند؛ به همین دلیل این جانوران حتی به مواد چوبی، سلولزی، پلاستیکی و ... حمله کرده و آن ها را جویده و از بین می برند. در بعد کشاورزی نیز جوندگان به طرق مختلف موجب خسارت شدید به مزارع و باغ ها می شوند که از آن جمله میتوان به هدررفت آب کشاورزی از طریق تونل هایی که در مسیر آب حفر می کنند و نیز قطع ریشه های درختان اشاره کرد. همچنین خسارت به محصولات در انبار، از طریق تغذیه و آلوده سازی آن ها به لاشه و فضولات خود، صدمه به لوله های آبیاری تحت فشار و جویدن کابل های برق در تأسیسات کشاورزی از آثار خسارت جوندگان است.

جوندگان مهم باغات پسته

در بررسی های به عمل آمده در مناطق مختلف پسته کاری در استان کرمان، گونه غالب را گونه موش ورامین معرفی کرده اند. علاوه بر گونه ورامین سه گونه دیگر که دارای جمعیت کمتری بودند نیز مشاهده شده اند. اسامی این گونه ها به شرح زیر است:

گونه موش خانگی، گونه مریون، گونه همستر مهاجر

نحوه خسارت جوندگان به باغ

جوندگان به شرح زیر به باغ ها خسارت می زنند:

- با تغذیه از محصولات کشاورزی نظیر غلات حبوبات، مواد انباری و... مقداری از محصول را از بین می برند.

جوندگان زیان آور باغات پسته

PTMP/SK/R&D/A/ Pistachio 02 /12022020

-با ریختن ادرار و مدفوع خود در داخل محصول انبار شده سبب کاهش کیفیت محصول می‌شوند که این مسئله گاه از تغذیه حیوان مهمتر است.

-با حفر کانال در دیواره نهرها و جوی‌ها موجب هدر رفتن آب که مهمترین عامل محدودکننده در کشاورزی کشور است می‌شوند.

-با حفر کانال در نزدیکی درختان و داخل مزارع موجب قطع ریشه‌های درختان و گیاهان زراعی شده و خسارت سنگین ایجاد می‌کنند که این موضوع در درختان، چون تدریجی است کمتر به چشم می‌آید.

-با حمله به طوقه درختان موجب قطع آن‌ها می‌شوند که برای اولین بار در منطقه سیریز قطع درختان تنومند به وسیله این جانور دیده شد. این جانوران در درختان دارای بافت نرم با ایجاد کانال در طول تنه موجب قطع آوردها شده و درخت را ضعیف و بتدریج خشک می‌کنند. به عنوان نمونه میتوان از نخلستان‌های شهداد و جیرفت نام برد.

شکل ۱- جوندگان باغات پسته

-این جوندگان با حفر کانال در ساختمان انبارها و یا جویدن قطعات نرم دستگاه‌های کشاورزی موجب ایجاد خسارت غیرمستقیم در کشاورزی می‌شوند.

جوندگان زیان آور باغات پسته

PTMP/SK/R&D/A/ Pistachio 02 /12022020

در باغ‌های پسته علاوه بر تغذیه از محصول پسته در باغ و انبار، با حفر کانال‌هایی که منجر به قطع ریشه‌ها و ضعیف شدن درختان می‌شود خسارت شدیدی به این محصول وارد می‌کنند و موجب کاهش محصول می‌شوند در مراحل شدیدتر و بویژه در نهالستان‌ها، خشکیدگی درخت نیز بروز می‌کند.

روش‌های کنترل آفت

روش‌های کنترل این آفت به شرح زیر است:

الف) روش زراعی: با انجام عملیات زراعی نظیر شخم و دیسک، لانه‌های جوندگان از بین رفته و از طرفی با بهم خوردن امنیت محیطی جانوران مجبور به فرار می‌شوند.
نکته: در باغ‌های مکانیزه جمعیت جوندگان بسیار کمتر است.

ب) حذف علف‌های هرز: در باغ‌هایی که علف‌های هرز در آن‌ها کنترل شده باشد پناهگاه آفات و جوندگان از بین رفته و نشو نمای آن‌ها کاهش می‌یابد.

ج) طعمه مسموم: معمولاً در این روش از سم فسفر دو زنگ به همراه طعمه مناسب، برای مبارزه استفاده می‌شود. نوع طعمه بنا به فصل و گونه آفت متفاوت است. در فصول گرم که مواد غذایی فراوان‌تر در دسترس جوندگان است بهتر است از مواد جذاب برای ساختن طعمه استفاده کرد.

نکته: در مورد استفاده از این سم که در حال حاضر پر کاربردترین سم در کشور است میتوان از آن به شکل مخلوط با آرد یا خاکستر و پودر تالک استفاده کرد که مخلوط در دهانه لانه ریخته می‌شود تا بدن حیوان هنگام عبور به سم آلوده شده و هنگام تمیز کردن خود از طریق لیسیدن، سم وارد بدن شده و جونده را از پا درآورد.

د) سموم گازی: در این روش از مواد تصعید شونده نظیر فسفید آلومینیوم برای کنترل جوندگان استفاده می‌شود. برای کاربرد سموم گازی بایستی این مواد در داخل لانه قرار گرفته و سوراخ‌های لانه همگی مسدود شوند تا سم از آن‌ها خارج نشود.

نکته: از کاربرد این سموم در منازل و خانه باغ‌ها یا محل‌های نگهداری حیوانات اکیدا خودداری شود.

جوندگان زیان آور باغات پسته

PTMP/SK/R&D/A/ Pistachio 02 /12022020

ه) سموم ضد انعقادی: این سموم خود به صورت طعمه مسموم آماده از مواد ضد انعقاد خون ساخته شده‌اند که موجب خونریزی داخلی شده و حیوان را طی چند روز از بین می‌برند.

نکته: تغذیه از گیاهانی که دارای ویتامین k هستند موجب از بین رفتن اثر سم می‌شود.

خ) تله‌های چسبی: از چسب‌های پر قدرت ساخته می‌شوند که معمولاً با قراردادن طعمه در وسط آن‌ها و قرار داد نشان در مسیر جونده (بویژه جوندگان کوچک) مورد استفاده قرار می‌گیرند.

ذ) تله‌های کشنده: این تله‌ها اصولاً فلزی بوده و از گذشته مورد استفاده قرار می‌گرفته‌اند.

ح) دستگاه‌های الکترونیکی: این وسایل مدل‌های بسیار متفاوتی داشته و در ابعاد مختلف مورد استفاده قرار می‌گیرند. اساس کار آن‌ها بر تولید امواج فراصوت است که برای انسان شنیدنی نیستند اما جوندگان را آزار داده و فراری می‌کنند.

منبع

ناصری، مهدی؛ زهدی، هادی. (۱۳۹۷). جوندگان زیان آور باغات پسته. تهران: نشر آموزش کشاورزی

